

Mangfold i verdier og forvaltning av norsk skog for berekraftig samfunnsutvikling

Elisabeth Veivåg Helseth
29. februar 2024

Skogseminar i Steinkjer,
Nord universitet og Naturvernforbundet.

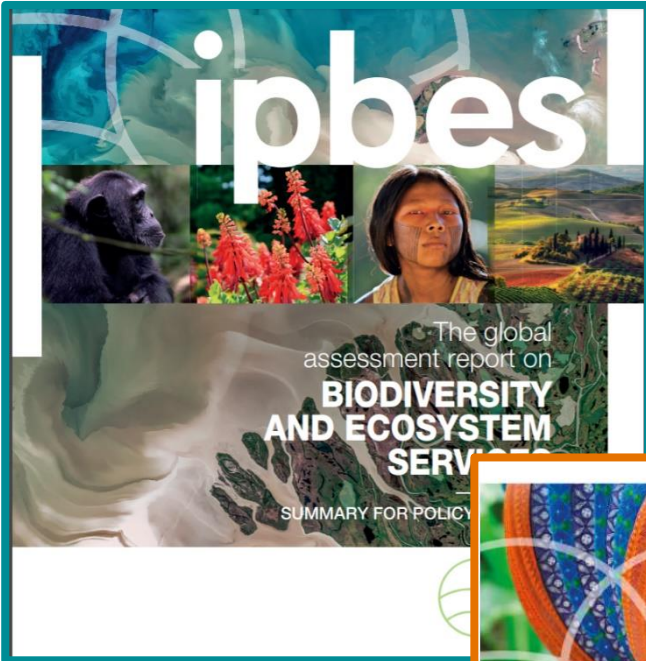
1. Introduksjon

2. Teori og metode

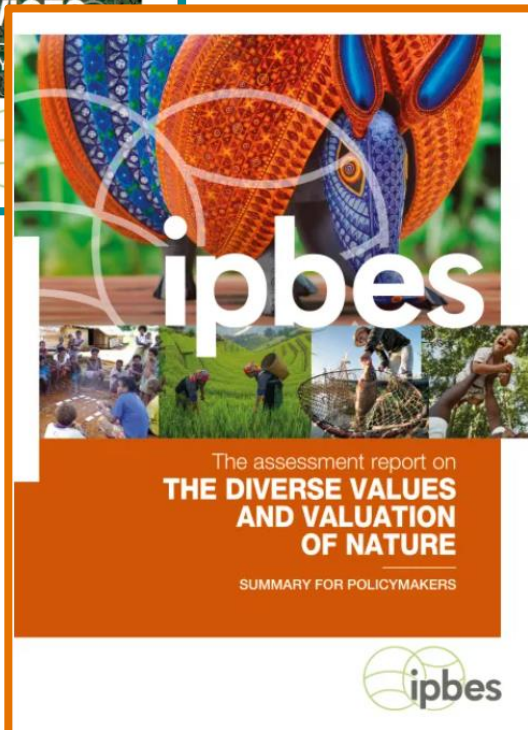
3. Ubalanse i verdier

4. Ulike berekraftsbanar

Gjennomgripande berekraftsendringar

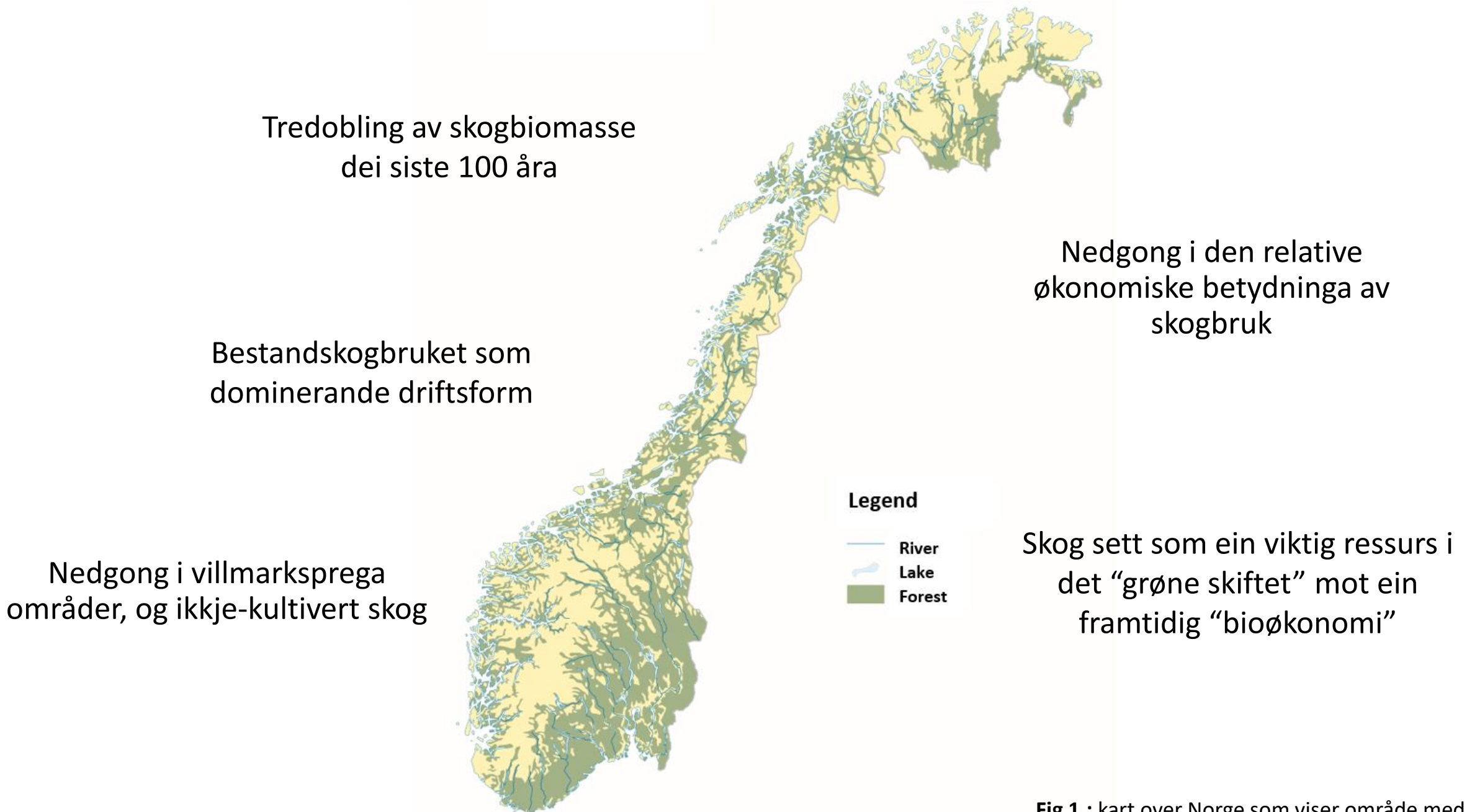

- Natur forringa over heile verda
- Vi treng **gjennomgripande endringar**

- Natur tapar systematisk mot kortsiktige marknadsverdiar og mål om økonomisk vekst
- Behov for nye måtar å forstå verdien av natur
- Vi må fremme berekraftsorienterte kjerneverdiar

Fig 1.: kart over Norge som viser område med skog og vatn (Geonorge, 2020)

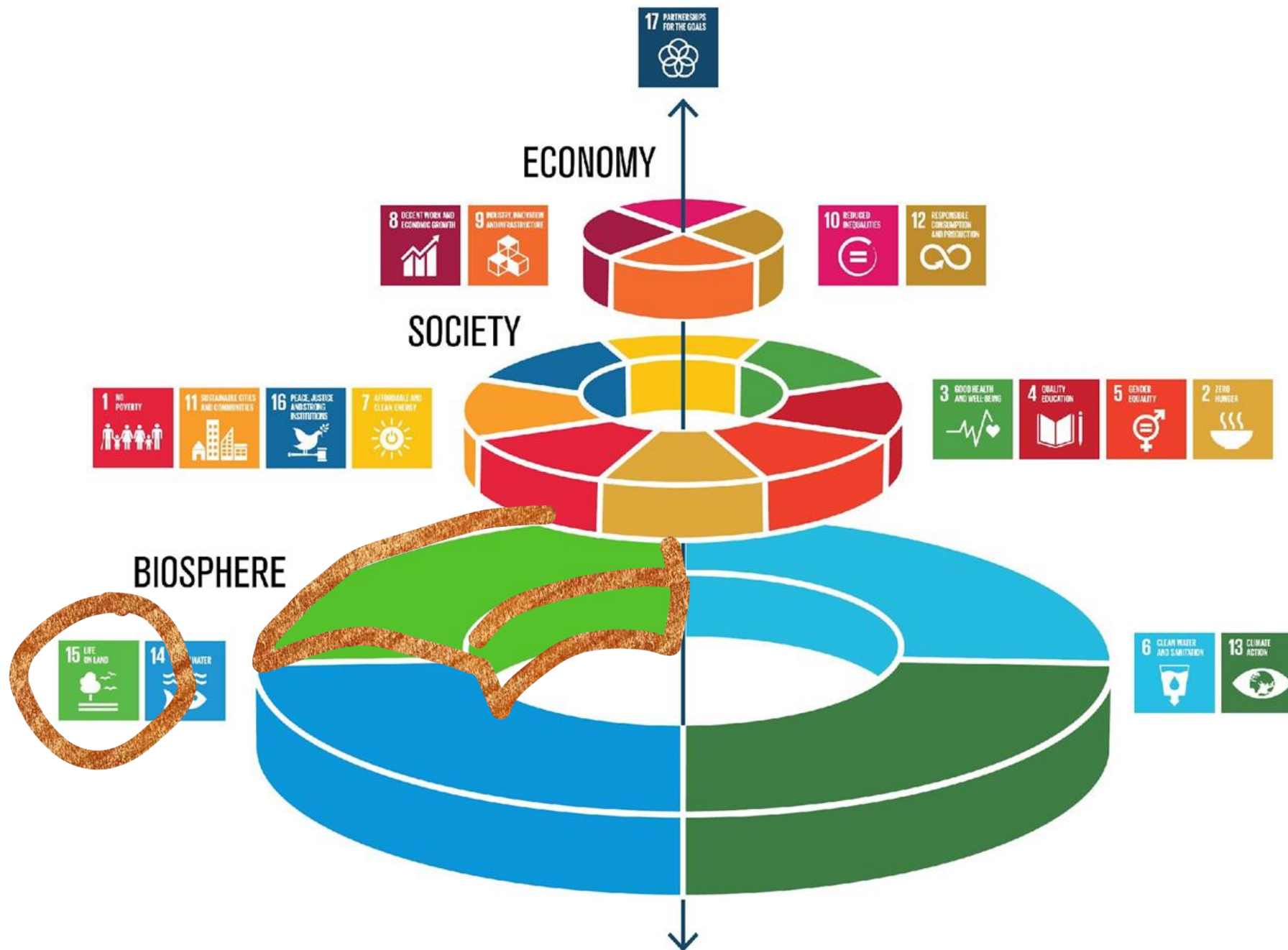

Fig 2. FN sine berekraftsmål. Kjelde: Azote Images for Stockholm Resilience Centre

“Meir-av-alt”?

Beland Lindahl et.al. 2017

Aftenposten

Norge | Bioøkonomi

Skal redde verden, sikre truede arter, glede folket og erstatte oljen - stakkars skog!

Forventningene er skyhøye, men norsk skog kan innfri, mener skogeierne.

Skogen si framtid er kontroversiell (...)

Different stakeholder groups differ in the importance they give to roles they envision forests should have (...).

(Sandström et.al. 2020)

Mål med PhD-prosjektet:

Undersøkje korleis ulike tilnærmingar til verdsetting og forvaltning av skogøkosystem kan bidra til gjennomgripande endringar i retning av berekraftig samfunnsutvikling.

1. Introduksjon

2. Teori og metode

3. Ubalanse i verdier

4. Ulike berekraftsbanar

Økologisk økonomi

- Økonomien er innebygd i økologien
- **Inkommensurabilitet:** alle verdier kan ikke reduserast til den same måleininga eller «valutaen» (Martinez-Alier et. al, 1998)
- **Verdimangfald:** det eksisterer mangfaldige verdier som i prinsippet kan vere like «riktige» og grunnleggande, og likevel i konflikt med kvarandre (Gómez-Baggethun et al., 2016; IPBES, 2022).

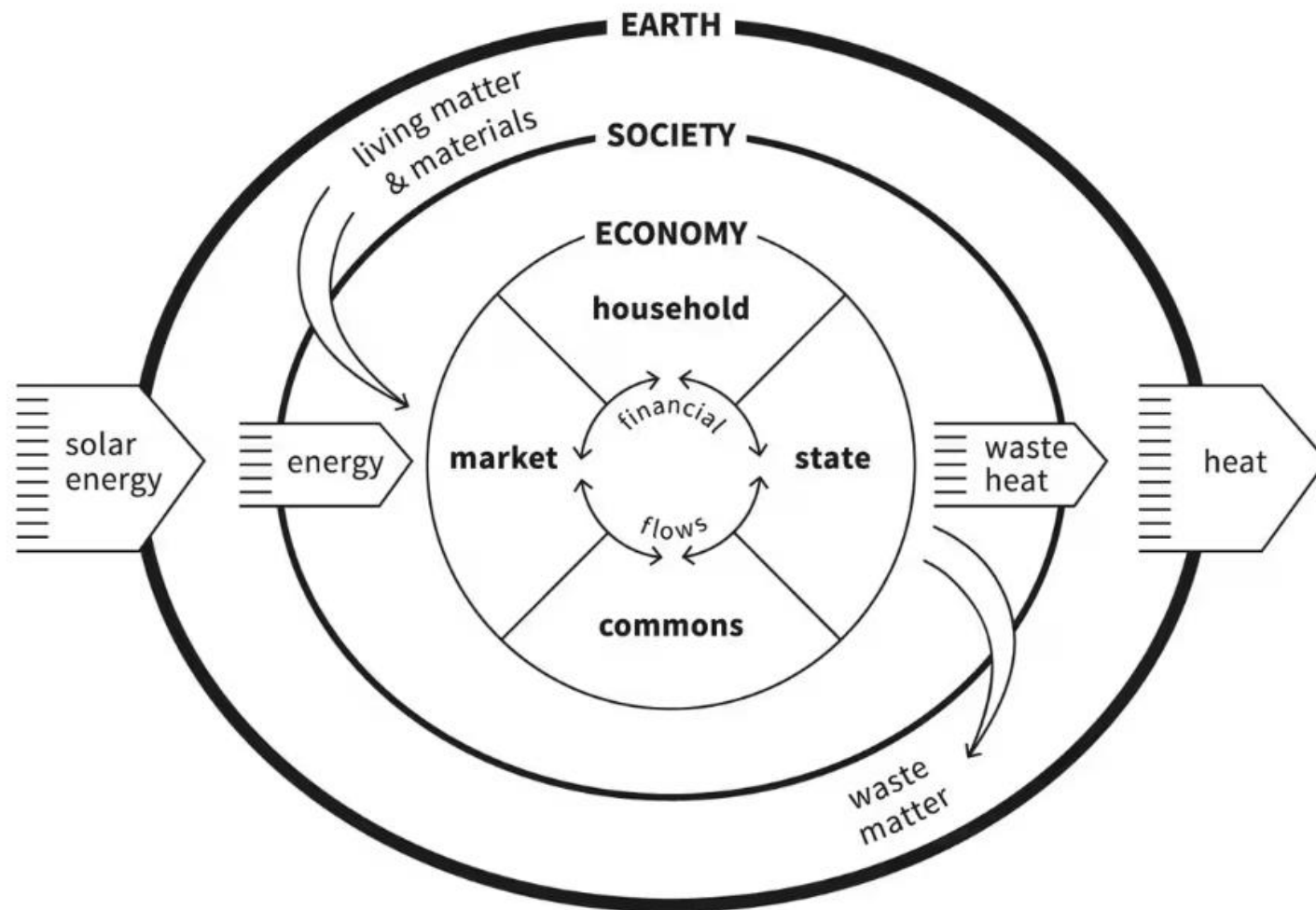
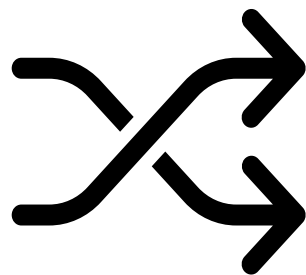

Fig. 3. Modellen "Embedded Economy", Kate Raworth og Marcia Mihotich. CC-BY-SA 4.0, i Raworth (2017). Denne modellen har røtter i forskinga til fleire økologiske økonomar som Kenneth Boulding, Nicholas Georgescu-Roegen, og Herman Daly (1966; 2011; 1971)

Kjerneverdier og spesifikke verdier

- **Kjerneverdier** – overordna moralske prinsipp eller livsmål, som **ligger til grunn for spesifikke naturverdier**

Relasjonelle verdier

- Viktigheita av samspel mellom menneske og natur, og interaksjon mellom menneske gjennom naturen (f.eks. stadkjensle, spiritualitet)

Instrumentelle verdier

- Naturen som eit middel for å oppnå spesifikke mål, som ein ressurs/eigedom, tilfredsstilling av behov og preferansar, gagnar menneske.

Ibuande verdier

- Naturverdier uttrykt uavhengig av menneske som verdsettbar. Inkluderer einingar som eit habitat eller artar som er verdt å beskytta som mål i seg sjølv.

Motsettingane, konfliktane og mangfaldet av verdier krev institusjonar som let verdiane koma til uttrykk

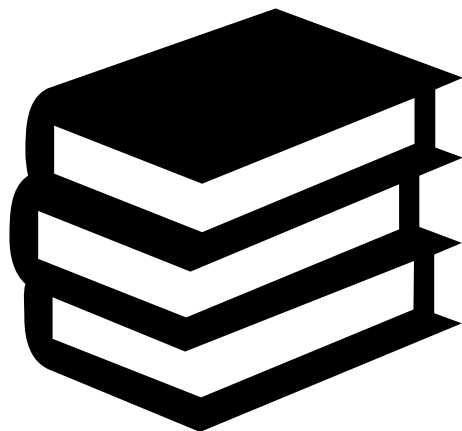
(Vatn, 2005, i Spash et al., 2015:250, mi omsetjing)

Institusjonell økonomi

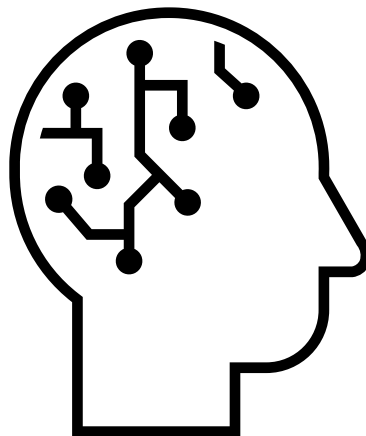
- Verdier blir i stor grad forma av sosiale og kollektive prosessar
- Institusjonar (konvensjonar, normer, og reglar) er også maktstrukturar, som påverkar kva verdier som får koma til uttrykk

(Vatn, A., 2021)

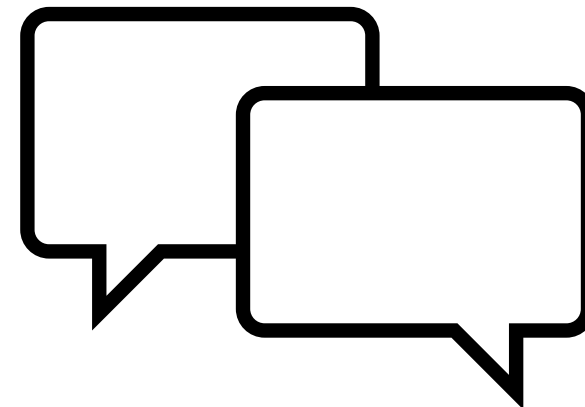
Litteraturgjennomgang

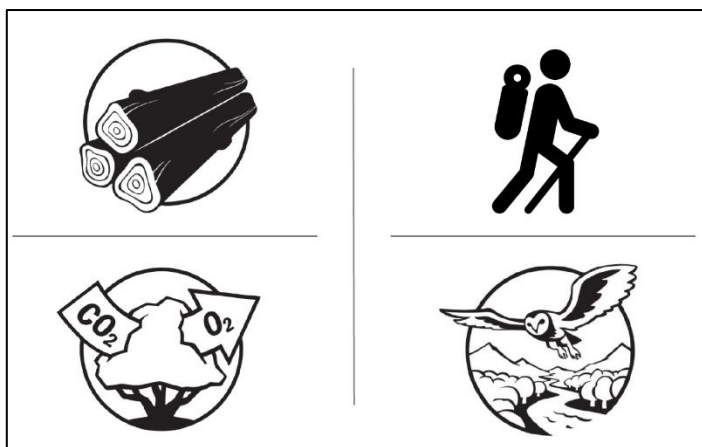
Ekspertverkstad (N=19)

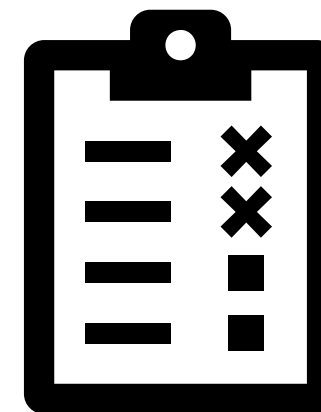
Djupneintervju med skogekspertar og interessentar (N=15)

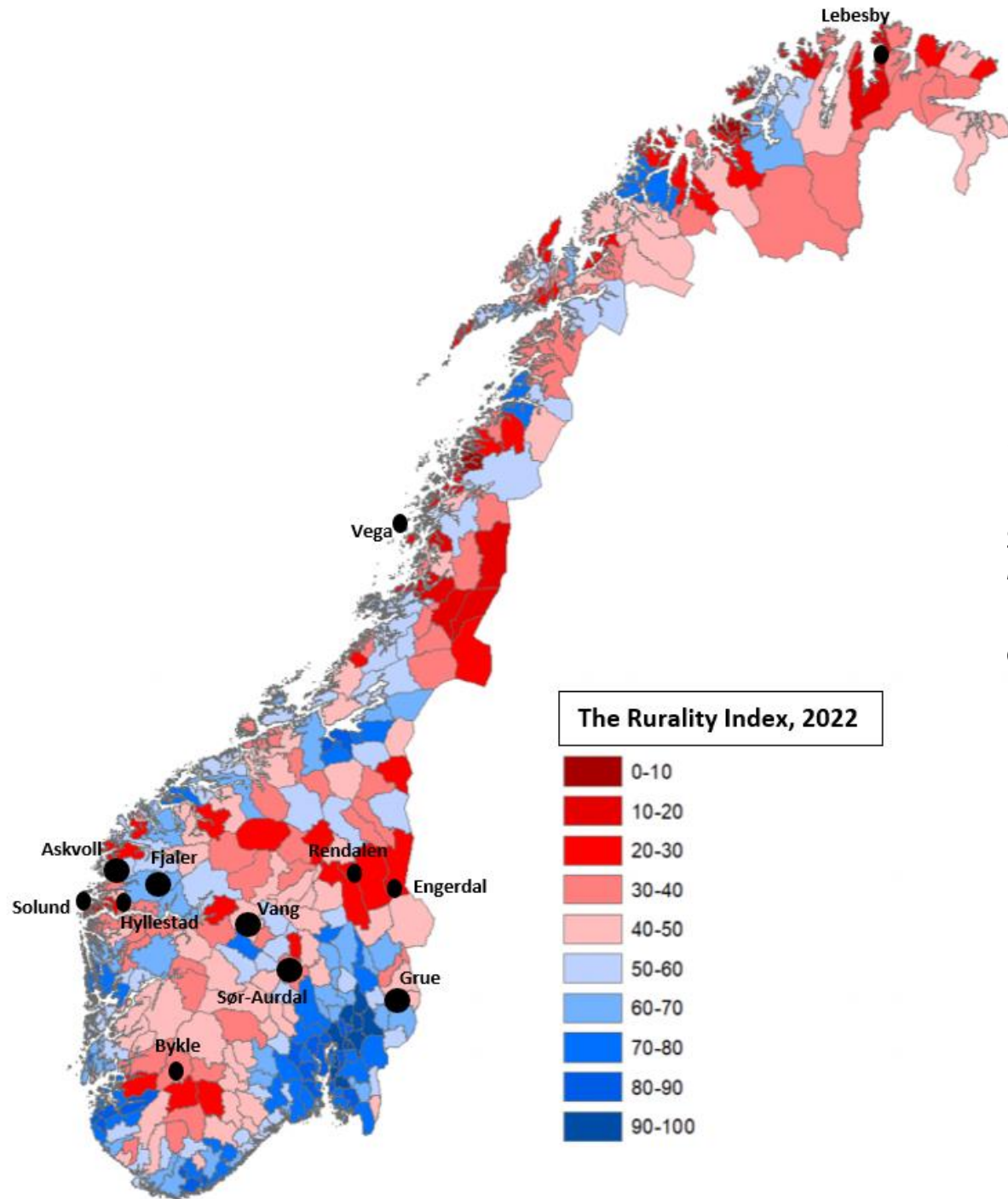

Vurdering av økosystemtenester i skog

Digital spørjeundersøking blant innbyggjarar i 12 norske distriktskommunar (N=3591)

Fig 4. Geografisk oversikt over utval av kommunar

Kommunar sortert etter Distriktsindeksen (KDD, 2022), som illustrerer dei kommunane som er sett som mest rurale (frå mørk raud = svært rural, til mørk blå = urban/by).

Størrelse på utval indikert som *større* (stor sirkel, $N \geq 220$), eller *mindre* (liten sirkel, $N < 220$).

Ulike delar av resultatata frå spørjeundersøkinga nytta for artikkel 3 og artikkel 4.

1. Introduksjon

2. Teori og metode

3. Ubalanse i verdier

4. Ulike berekraftsbanar

Kva er trendar, tilstand og endringsdrivarar for skogøkosystemtenester i Norge frå 1950 til 2020?

Djuptgåande endringar i den norske økonomien har forma trendar i skogøkosystemtenester

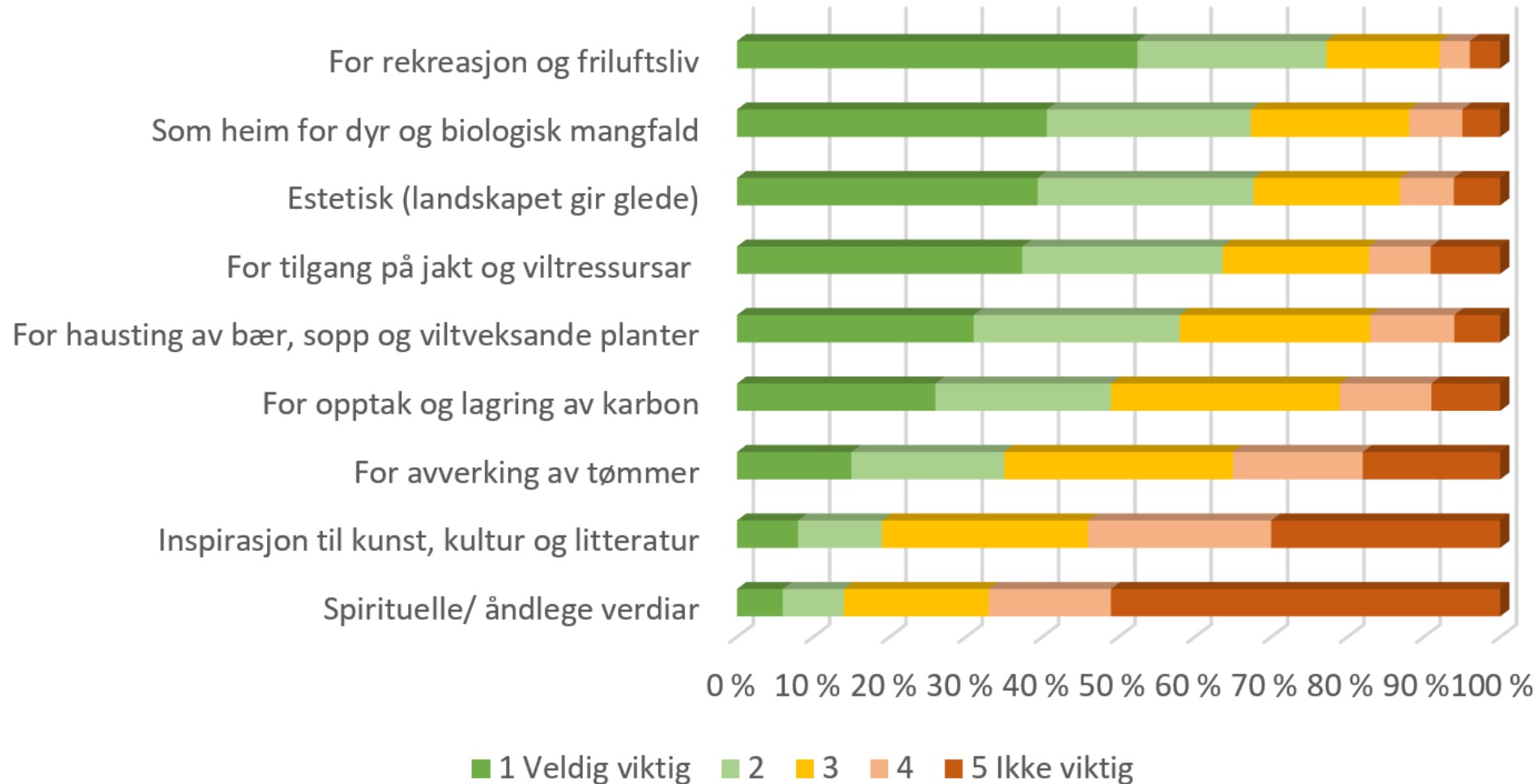
Industrielt skogbruk, storskala tiltak for å auka biomasse, samt infrastrukturutvikling har vore dei viktigaste direkte drivarane bak skogendringar

Skogforvaltinga har i stor grad favorisert forsynande økosystemtenester på bekostning av støttande og nokre kulturelle og regulerande tenester.

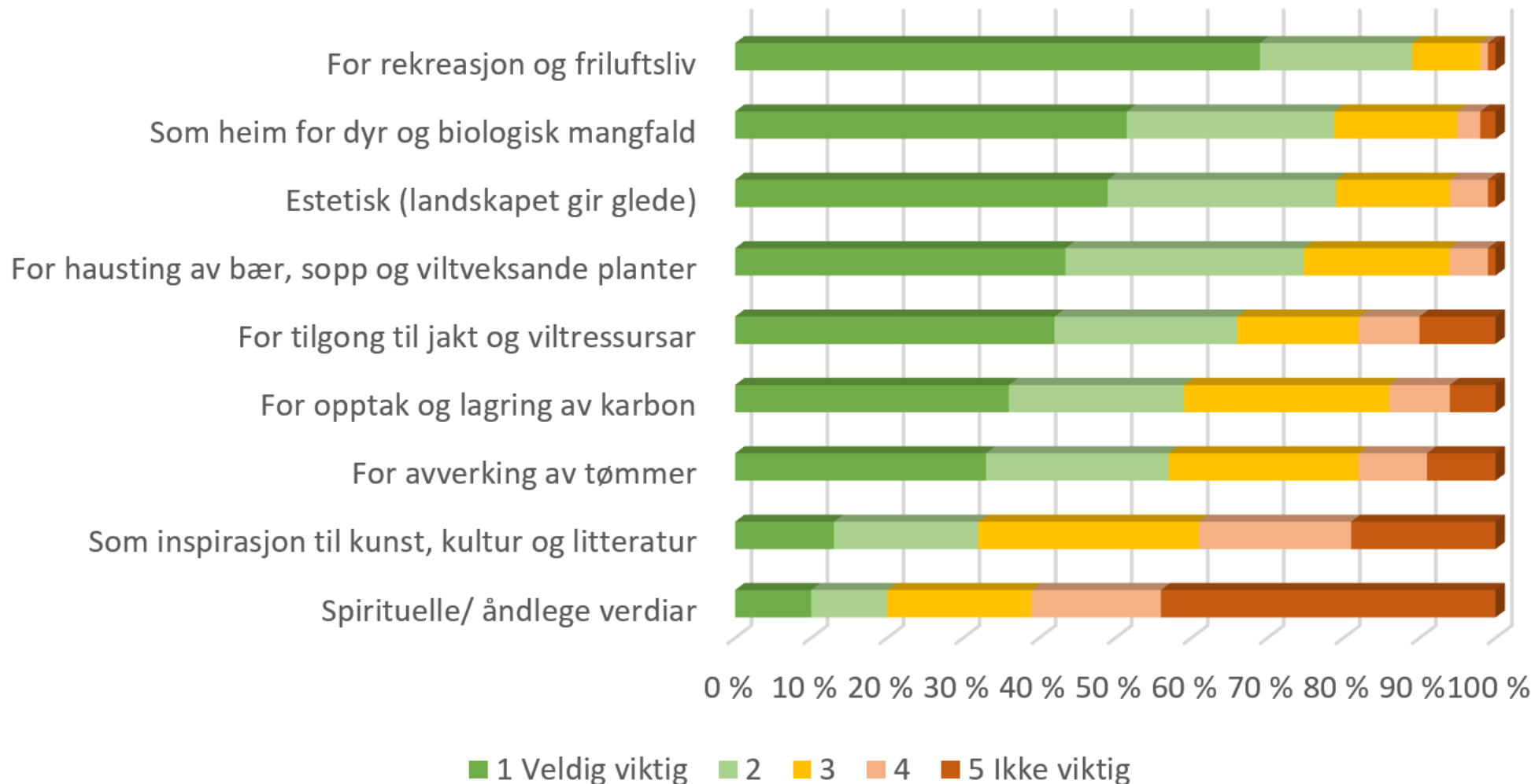
Spørjeundersøking (2021-22) blant innbyggjarane i **Askvoll, Vang, Bykle, Solund og Hyllestad** (1105 respondentar)

På kva måte betyr skogen i kommunen mest for deg og ditt lokalsamfunn

Spørjeundersøking (2022) blant innbyggjarane i **Grue, Sør-Aurdal, Engerdal og Rendalen** (743 respondentar)

På kva måte betyr skogen i kommunen mest for deg og ditt lokalsamfunn

Kva rolle spelar sosiale preferansar, institusjonar og maktdynamikkar i å fremme eller hemme ulike verdiar frå skog i Norge?

- Skog **betyr mykje** for fleirtalet av innbyggjarane i distriktskommunar (70,8%), med få (11,2%) føler at dei får **delta aktivt** i skogforvaltinga i sin kommune.
- Innbyggjarane vektar økosystemtenester assosiert med **relasjonelle** og **ibuande** verdiar høgare enn tenester som hovudsakleg er assosiert med **instrumentelle** verdiar.
- **Kvinner og dei som ikkje eig skog** er meir opptekne av **relasjonelle** verdiar enn menn og skogeigarar.
- Kjønn, eigarskap til skog, og størrelse på skogbrukseigedom er viktige **maktmarkørar** i norsk skogforvalting

Kva rolle spelar sosiale preferansar, institusjonar og maktdynamikkar i å fremme eller hemme ulike verdiar frå skog i Norge?

- Viktige arenaer for å fange opp og prioritere skogverdiar er i dag **kost-nytte analysar, skogbruksplanar, konsekvensutgreiingar, og medverknadsprosessar** som del av kommuneplanar.
- Desse er ofte dominert av vurderingar frå «eksperter», og økonomisk eller naturvitskapleg kunnskap – og mobiliserer hovudsakeleg instrumentelle verdiar.
- Medverknadsarenaer gir rom for å uttrykke eit større mangfald av verdiar, men slike prosessar blir i liten grad brukt i skogspørsmål.
- Det manglar arenaer og vurderingsmetodar som er eigna til å ta omsyn til relasjonelle verdiar, som m.a. skogen sin betydning for stadkjensle.

1. Introduksjon

2. Teori og metode

3. Ubalanse i verdier

4. Ulike berekraftsbanar

Ulike berekraftsbanar

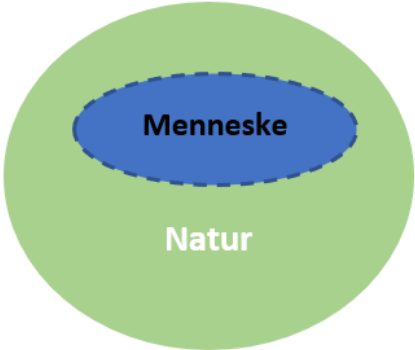
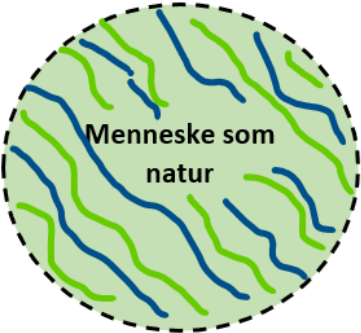
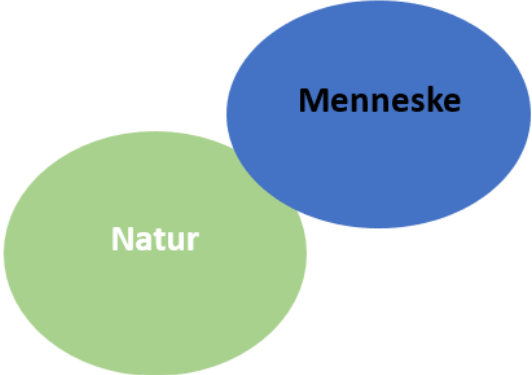
Grøn vekst / grøn økonomi	Vekstfri utvikling	Økokulturelt forvaltarskap	Naturvern
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Problemet er mangel på "grøne" investeringar ✓ Ein kan fråkopla vekst og miljøødeleggingar m.a. gjennom teknologisk utvikling ✓ Satsing på grøn industri og digitalisering i distriktsområde ✓ Søkelys på <i>nytte</i> og <i>effektivitet</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Problemet er veksten som driv auka forbruk og miljøødeleggingar ✓ Ignorere eller forlate BNP som eit mål på samfunnsmessig framgang ✓ Tilstrekkelegheit, småskala produksjon og forbruk ✓ Søkelys på omsorg, samspel og mangfaldige verdiar 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Strukturelle ubalansar i maktforhold er hovudproblem ✓ Søkelys på lokale rettigheter og tradisjonskunnskap om natur og økosystem ✓ Reform av jordbruk og matproduksjon ✓ Relasjonelle verdiar 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Menneskeleg forstyrning av natur er den viktigaste berekraftstrusselen ✓ Ynskje om store, samanhengande verneområde ✓ Tenestebasert økonomi med mindre ødeleggande bruk av natur ✓ Økosentrisme og ibuande verdiar
			

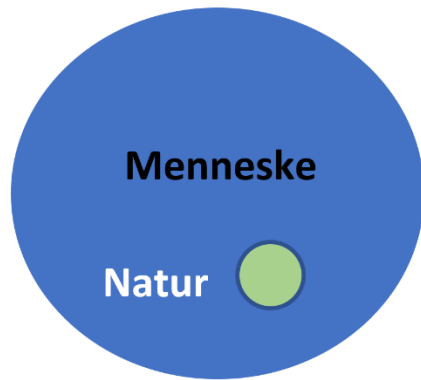
Fig. 5. Utvikla frå Helseth E. V., 2023, Helseth E. V., et al., in review (artikkel 4), basert på IPBES, 2022

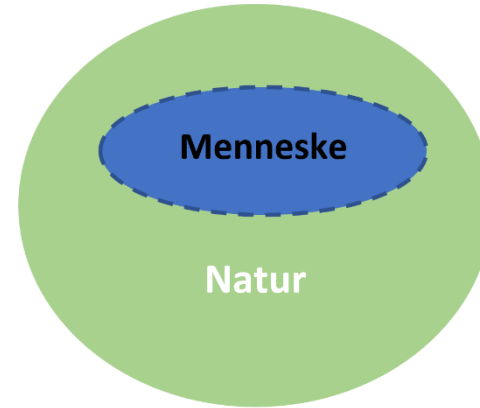
Korleis vert verdiar assosiert med ulike berekraftbanar reflektert i norsk distriktpolitikk og i folk sine berekraftsoppfattningar?

- **Grøn vekst**, inkludert vektlegging av **effektivitet, nytte, og instrumentelle** verdiar, dominerer distriktpolitikken.
- Rundt **ein fjerdedel** av respondentane (26.1%) gir uttrykk for berekraftsforståingar i tråd med berekraftsbanane **naturvern, vekstfri utvikling eller økokulturellt forvaltarskap**.
- Resultata indikerer at innbyggjarane har meir **mangfaldige verdiar** og tankar om framtidige næringsvegar enn det som vert reflektert i den noverande grøn vekst berekraftsbanen

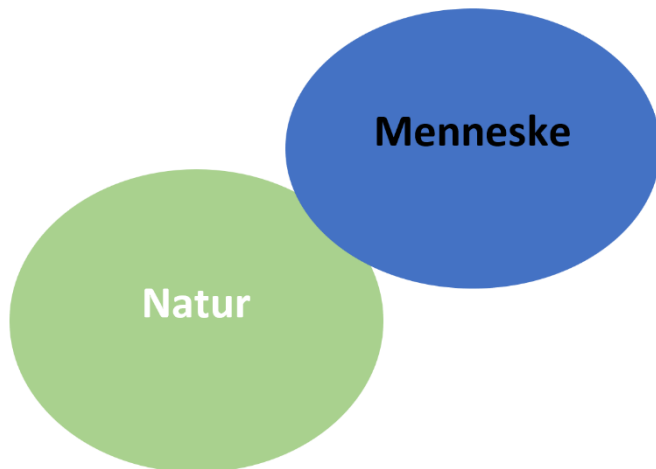
Grøn vekst

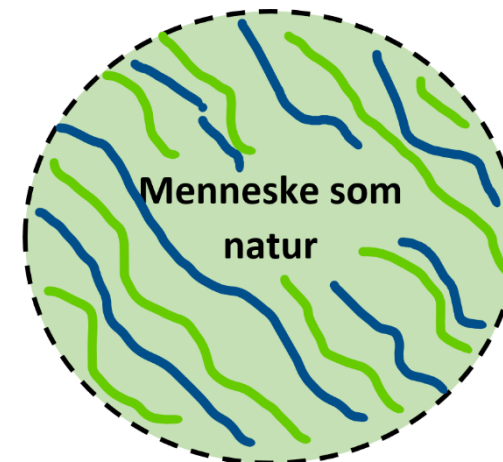
Vekstfri utvikling

Naturvern

Økokulturelt forvalterskap

Helseth E. V., 2023

Korleis skape rom for ulike verdiar og berekraftssyn?

- Ta omsyn til eit **breiare mangfald av verdiar**, skape **fleire arenaer for medverknad**, og utvikle **verdispråk** som gjer at folk kan få gi uttrykk for sine «skogverdiar» – både lokalt og nasjonalt.
- Medverknadsprosessar må involvera fleire enn dei som eig skog, eller som har direkte interesser på ulikt vis.
- Styrke berekraftsorienterte kjerneverdiar som omsorg, gjensidigheit, og rettferd.
- **Kva tenker du må til for å myndiggjere innbyggjarar til å delta i samtalar rundt berekraftsretningar for skogforvaltinga lokalt?**

Artiklar i PhD-prosjektet

- **Artikkel 1:** Helseth, E. V., Vedeld, P., Framstad, E., & Gómez-Baggethun, E. (2022). Forest ecosystem services in Norway: Trends, condition, and drivers of change (1950–2020). *Ecosystem Services*, 58, 101491. *Ecosystem Services*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2022.101491>
- **Artikkel 2:** Helseth, E. V., Vedeld, P., & Gómez-Baggethun, E. (2023). Unveiling imbalanced investments in forest ecosystem services. Manuscript.
- **Artikkel 3:** Helseth, E. V., Vedeld, P., Vatn, A., & Gómez-Baggethun, E. (2023). Value asymmetries in Norwegian forest governance: The role of institutions and power dynamics. *Ecological Economics*, 214, 107973. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2023.107973>
- **Artikkel 4:** Helseth, E. V., Nordtug, H., Skavhaug, IM., & Gómez-Baggethun, E. (2023). Beyond green growth: Mapping sustainability pathways for rural transformations in Norway. In review in the *Journal of rural studies* since 24 August 2023.

Nokre fleire referansar

- Gómez-Baggethun, E., Martín-López, B., Barton, D., Braat, L., Kelemen, E., Garcia-Llorente, M., Saarikoski, H., van den Bergh, J., Arias, P. & Berry, P. (2014). State-of-the-art report on integrated valuation of ecosystem services. EU FP7 OpenNESS Project Deliverable, 4: 1-33.
- Helseth, E. V., (2023). Plural values and governance of Norwegian forests for sustainable community development. Philosophiae Doctor (PhD) Thesis, Norwegian University of Life Sciences, Faculty of Landscape and Society, Department of International Environment and Development Studies. Thesis: 2023:65, ISSN: 1894-6402, ISBN: 978-82-575-2094-6.
- IPBES. (2019). Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. In S. Díaz et.al. (ed.). IPBES secretariat, Bonn, Germany
- IPBES. (2022). Methodological Assessment Report on the Diverse Values and Valuation of Nature of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. In Balvanera, P., Pascual, U., Christie, M., Baptiste, B., and González-Jiménez, D. (ed.). IPBES secretariat, Bonn, Germany.
- Lindahl, K. B., et al. (2017). The Swedish forestry model: More of everything?. *Forest Policy and Economics*, 77, 44-55.
- Martinez-Alier, J., Munda, G. & O'Neill, J. (1998). Weak comparability of values as a foundation for ecological economics. *Ecological economics*, 26 (3): 277-286. doi: [https://doi.org/10.1016/S0921-8009\(97\)00120-1](https://doi.org/10.1016/S0921-8009(97)00120-1).
- Muradian, R., & Gómez-Baggethun, E. (2021). Beyond ecosystem services and nature's contributions: Is it time to leave utilitarian environmentalism behind?. *Ecological Economics*, 185, 107038. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107038>
- NIBIO. (2019). Norges skogvolum tredoblet på 100 år: <https://www.nibio.no/nyheter/norges-skogvolum-tredoblet-pa-100-ar>
- Sandström, C. et.al. (2020). Policy goals and instruments for achieving a desirable future forest: Experiences from backcasting with stakeholders in Sweden. *Forest Policy and Economics*, 111. doi: 10.1016/j.forpol.2019.102051
- Spash, C. L., & Aslaksen, I. (2015). Re-establishing an ecological discourse in the policy debate over how to value ecosystems and biodiversity. *Journal of environmental management*, 159, 245-253.
- Vatn, A. (2021). Bærekraftig økonomi. Innsikt fra økologisk og institusjonell økonomi: Oslo. Fagbokforlaget.